

U s t a w a

o używaniu, prowadzeniu wód, tudzież o ochronie przeciw takowym.

Za zgodą Sejmu krajowego Mego Królestwa Galicyi i Łodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, rozporządzam na podstawie zasad, wypowiedzianych w ustawie wodnej państwowej z dnia 30. maja 1869. r. (nr. 93. dz. pr. p.), co następuje:

Artykuł I.

Niniejsza ustawa o używaniu i prowadzeniu wód, tudzież o ochronie przeciw takowym, zacznie obowiązywać z dniem

Z dniem tym ustają obowiązywać wszystkie prawa i rozporządzenia, odnoszące się do przedmiotów, będących treścią tej ustawy, albo stojących z nią w sprzeczności.

Artykuł II.

Prawa używania wód, albo inne do stosunków wodnych odnoszące się prawa prywatne, nabyte na podstawie dawniejszych ustaw, pozostają nienaruszone.

O istnieniu i rozciągłości takich praw rozstrzygać należy według dawniejszych ustaw, co do wykonywania jednak takowych, jakoteż co do postępowania w sprawach wodnych, obowiązuje niniejsza ustawa.

Artykuł III.

Wykonanie tej ustawy poleca się Ministrowi rolnictwa, sprawiedliwości, spraw wewnętrznych i handlu.

Rozdział pierwszy.

o prawnej istocie wód.

§. 1.

O prawnej istocie wód sądzić należy według zasad powszechnego prawa prywatnego, a przede wszystkim według §§. 2. do 7. ustawy cywilnej (§. 1. ustawy państwowej).

§. 2.

Strumienie i rzeki, wraz ze swemi ramionami, są dobrem publicznem, począwszy od tego miejsca, gdzie zaczynają być spławniami dla okrętów i galarów, a to nawet i wtedy, gdy chwilowo lub zupełnie nie były w użytku (§. 2. ustawy państwowej).

§. 3.

Publicznem dobrem są także przestrzenie strumieni i rzek, niedostępne dla okrętów i galarów, jakoteż strumyki, jeziora i inne płynące lub stojące wody, o ile w skutek prawnych postanowień, albo szczególnych tytułów prawnych, do nikogo nie należą.

Postanowienie to bynajmniej nie ogranicza przepisów powszechnego prawa prywatnego (§. 3. ustawy państwowej).

§. 4.

Następujące wody należą do właściciela gruntu, jeżeli się temu nie sprzeciwiają prawa nabyte przez inne osoby:

- a) woda podziemna, na jego gruntach się znajdująca, tudzież woda na powierzchnię z tegoż wypływająca z wyjątkiem źródeł solnych, podlegających monopolowi solnemu, albo też wody wapiennej, należącej do górniczego regale;
- b) woda zbierająca się na jego gruncie z deszczu, śniegu, szronu itd.;
- c) woda zamknięta w studniach, sadzawkach, cysternach i innych na gruncie właściciela znajdujących się basenach, albo też w kanałach, rurach itd., założonych przez niego do prywatnego użytku;
- d) odpływy z powyższych wód, dopóki takowe nie spływają do wody będącej cudzą, prywatną albo publiczną własnością, i nie opuszczają gruntu właściciela (§. 4. ustawy państwowej).

§. 5.

Strumyki prywatne, albo inne płynące prywatne wody, uważać należy za przynależność tych gruntów, na których albo pomiędzy którymi płyną, i to stosownie do długości brzegu każdego kawałka gruntu (§. 5. ustawy państwowej).

§. 6.

Rząd może podnieść płynące wody prywatne, przydatne do żeglugi albo spławiania galarów, do rzędu dóbr publicznych, zastosowując w tym celu przepis §. 365. p. u. c. (§. 6. ustawy państwowej).

Rozdział drugi.

o używaniu wód.

§. 7.

Używanie wód publicznych, w celach żeglugi albo spławiania galarów, będzie uregulowane specjalnemi ustawami i rozporządzeniami, zawartemi w osobnych, w tym celu wydanych aktach żeglarskich i aktach dotyczących się spławiania galarów, tudzież osobnemi ordynacyami dla policyi flisów, policyi żeglugi i policyi rzek.

Do zakładania prywatnych przewozów w celu zysku na wodach prywatnych i publicznych, na wodach spławnych zaś nawet bez powyższego celu, potrzeba pozwolenia władz (§. 7. ustawy państwowej).

§. 8.

Właściciele brzegów obowiązani są cierpieć nadal bezpłatnie lądowanie i przymocowywanie okrętów i galarów w miejscach ku temu przez władzę przeznaczonych, o ile za to dawniej żadnego nie pobierali wynagrodzenia.

Jeżeli zaś do lądowania, albo przymocowywania okrętów i galarów użytą będzie część ich gruntu, dotąd w tym celu nie używana, natenczas mają prawo żądać za to wynagrodzenia.

Właściciele brzegów muszą następnie pozwalać osobom, przeznaczonym do policyjnego nadzoru wód, chodzić po brzegach, jakoteż muszą znosić bezpłatnie istniejące ścieżki na liny, a wyjątkowo tylko wtedy mogą żądać wynagrodzenia:

a) jeżeli żądanie to polega na osobnym tytule prawnym, albo

b) jeżeli do utrzymania istniejącej ścieżki na liny potrzebną będzie część gruntu, dotąd w tym celu nie używana.

Nabywanie gruntów potrzebnych do lądowania i przymocowywania okrętów i galarów, albo do zakładania nowych ścieżek na liny, dzieć się będzie na podstawie powszechnego prawa prywatnego (§. 8. ustawy państwowej).

§. 9.

W razie potrzeby wolno lądować w każdym odpowiednim miejscu, jakoteż wyciągać na brzeg ładunek z galarów i okrętów, a nawet i same galary i okręty wyciągać aż do dalszego odpłynięcia, za co wolno właścicielowi brzegu żądać odpowiedniego wynagrodzenia w razie wyrządzonej mu szkody przez właścicieli galarów i okrętów, którym się zastrzega prawo dochodzenia i ogącego im się należec zwrotu kosztów od osób trzecich (§. 9. ustawy państwowej).

§. 10.

Właściciel wody prywatnej może jej według woli używać, tudzież innym jej używania dozwolnić, z zastrzeżeniem wyjątków, opierających się na osobnych tytułach prawnych.

Używanie wody płynącej ogranicza się prawami innych osób, do wody tej prawa mających, jakoteż publicznymi względami, wynikającymi z połączenia i koniecznej potrzeby wody, a to odpowiednio do postanowień prawa.

W szczególności nie wolno prywatnemu właścicielowi czegokolwiek przedsiębrać, co by przez zanieczyszczenie wody, oddziaływanie na wstecz, wylew albo zatopienie cudzych gruntów, sprzeciwiało się prawu innych osób (§. 10. ustawy państwowej).

§. 11.

Właścicielowi gruntu nie wolno samowolnie zmieniać naturalnego odpływu wody, przez jego grunt płynącej, na niekorzyść poniżej leżącego gruntu.

Jakoż i właścicielowi niższego gruntu nie wolno na niekorzyść wyżej leżącego gruntu tamować naturalny odpływ wody (§. 11. ustawy państwowej).

§. 12.

Właściciel gruntu winien wodę, w bok sprowadzoną z wód prywatnych i nieużyłą, wprowadzić napowrót w pierwotne koryto, zanim się takowa zetknie z cudzym gruntem, chyba że koryto to bynajmniej nie szkodziłoby innym osobom, mającym prawo do tej wody (§. 12. ustawy państw.).

§. 13.

Jeżeli właściciele kilku graniczących ze sobą brzegów połączą się w celu wspólnego używania albo prowadzenia wody, to grunta ich uważać należy wobec trzecich osób jako jedną całość (§. 13. ustawy państwowej).

§. 14.

Jezeli przeciwległe brzegi płynącej wody prywatnej do różnych należą właścicieli, to właściciele obydwóch brzegów mają prawo używać połowy przepływającej ilości wody, w miarę długości posiadanego brzegu (§. 14. ustawy państwowej).

§. 15.

Każdemu wolno w zwykły sposób, bez osobnych przyrządów, używać wody do kąpieli, mycia, pojenia, pławienia i czerpania, następnie do zbierania roślin, mułu, ziemi, piasku, szutru, kamieni i lodu, nie wykluczając innych osób od takiego używania wody, i o ile przez to nie narnsza się biegu wody i brzegów, ani też nie uwlacza się cudzemu prawu, lub nie przynosi się komu szkody; to wszystko jednak wolno tylko czynić z zachowaniem policyjnych przepisów i na miejscach, na których podobne używanie albo zbieranie nie jest zabronione.

§. 16.

Do każdego innego, aniżeli w §. 15. wyszczególnionego używania publicznej wody, jakoteż do zaprowadzenia i zmienienia potrzebnych do tego przyrządów i zakładów, które wpływają na jakość i na bieg wody, albo na wysokość stanu wody, albowież które naruszyć mogą brzegi, potrzeba zezwolenia powołanych do tego władz politycznych.

Pozwolenie potrzebne jest także co do wody prywatnej wtedy, jezeli jej używanie oddziałuwa na cudze prawa, albo na jakość, bieg lub wysokość wody w wodach publicznych.

§. 17.

Do budowy wodnych, do których stawiania potrzeba według §. 16. pozwolenia kompetentnej władzy politycznej, należą przedewszystkiem budowle poruszane wodą i przyrządy do jej podniesienia.

Do każdej zmiany takowej potrzeba również pozwolenia kompetentnej władzy politycznej, o ile ta zmiana wpływa na bieg, spad albo zużycie wody.

§. 18.

W dokumencie, mocą którego władza polityczna udzielać będzie pozwolenia, wymienione musi być miejsce, miara i sposób używania wody. Przytem mogą być postawione według potrzeby osobne warunki, regulujące i zabezpieczające ogółowi używanie wody, a pozwolenie może być dane tylko na czas ograniczony, albowież odwołalnie.

§. 19.

Miara używania wody, którą ma oznaczyć władza polityczna, stosować się winna z jednej strony do potrzeby starającego się, z drugiej zaś do tej nadwyżki wody, która pozostaje do rozrządzenia ze względu na zmienny stan wody.

Miara ta wszakże w żadnym razie tak dalece się posunąć nie może, aby gminom i miejscowościom w razie niebezpieczeństwa ognia, albo ze względu na cele gospodarskie zagrażał brak wody.

§. 20.

Właściciel winien w ten sposób wystawić i utrzymywać budowle i przyrządy, na które dostał pozwolenie, ażeby o ile możliwości nie przeszkadzały odpływaniu wody i lodu, nadto aby niepotrzebnie nie utrudniały, lub nie przeszkadzały rybołówstwu i innemu używaniu wody, tudzież aby się woda nie marnowała.

Jeżeliby osoba interesowana złożyła dowody, że temu rozporządzeniu zadość się nie dzieje natenczas w skutek jej podania winna władza polityczna naznaczyć odpowiedni termin do zniesienia nadużyć, a po bezskutecznie upłynionym czasie winna je znieść na koszt odciągającego się.

§. 21.

Jeżeli przez zagłębienie albo zmianę budowli wodnych można usunąć zbyte wezbranie wody, zatopienia albo uszkodzenia, powstałe w skutek owych budowli, to właściciele takowych muszą skutecznie potrzebne zmiany.

Pytanie co do tego, kto koszt takich zmian ma ponosić, a względnie kto je ma zwrócić właścicielowi budowli, rozstrzygać należy według ogólnych zasad prawa cywilnego.

§. 22.

Przy wszystkich budowlach poruszanych wodą i przyrządach do tamowania, musi być oznaczony zapomocą pała (znak normalny, pal markujący), utrzymywanego na koszt właściciela tych budowli i zakładów, albo zapomocą innej miary, wskazującej wysokość wody, najwyższy dozwolony, a w razie zobowiązania utrzymywania wody w pewnej wysokości, także najniższy dopuszczalny stan wody. Znak taki musi być urządzony przy budowlach i zakładach wodnych, postawionych na podstawie tego prawa, zaraz przy stawianiu tychże; przy istniejących takich budowlach jednak, przy których takowy brakuje, w terminie dwuletnim od dnia wejścia w życie tej ustawy.

Miara, wskazująca wysokość wody, musi być postawiona i utrzymywana przez interesowanych w miejscu dostępnem, na którym ją łatwo spostrzedz można, tudzież sporządzona dokładnie według reguł sztuki, tak aby była ile możliwości zabezpieczona przed umyślnymi uszkodzeniami, jakoteż przed zniszczeniem przez czas i przypadek.

§. 23.

Skoro tylko woda wzbierze nad wysokość miarą oznaczoną, musi właściciel zakładu wodnego zapomocą otwarcia szluz, jakoteż w ogóle przez usunięcie wszystkich przeszkód, tak długo odpływ ułatwić, dopóki woda nie opadnie znów aż do zwykłej wysokości (Staubmasshöhe).

W razie zaniechania tych ostrożności, mogą wszyscy ci, co z tej przyczyny szkodę ponoszą, żądać, aby odpływ został skutecznie przez miejscową władzę policyjną na koszt ociągającego się właściciela zakładu wodnego, przyczem mu się pozostawia możność żądania zwrotu szkody.

§. 24.

Osobne rozporządzenia oznaczają kształt miary do oznaczenia wysokości wody i ostrożności, jakie przy ich stawianiu zachowywać należy.

§. 25.

Prawa do używania wody, które w dokumencie, zawierającym pozwolenie władzy nie zostały wyraźnie ograniczone na osobę starającego się o pozwolenie, przechodzą na każdorazowego właściciela tych zakładów albo nieruchomości, dla których pozwolenie wydane zostało.

Oddzielenie praw takich od pierwotnych budowli i przeniesienie ich na inne zakłady, albo nieruchomości, może się stać tylko za pozwoleniem władzy, udzielającej w ogóle takie pozwolenia.

§. 26.

Jeżeli się z wód publicznych sprowadza wodę do kanałów, stawów lub wodociągów, urządzonych w celach prywatnych, to przy używaniu i zużywaniu tej wody obowiązują warunki danego w tym celu pozwolenia. Przyczem w razach wątpliwości ma być reguła, że pozwolenie i nabycie prawa używaniu wody ogranicza się li tylko na potrzebę przedsiębiorstw uprawnionej osoby, i że rozrządzanie nadwyżką potrzebnej wody należy do rządowej administracji.

§. 27.

Chociaż nie ma warunków potrzebnych do wywłaszczenia według §. 365. p. u. c., można jednak w celu pożytecznego użycia wody, albo w celu usunięcia jej szkodliwych skutków, zarządzić w drodze administracyjnej:

- a) ażeby właściciel prywatnej wody płynącej, który jej nie potrzebuje i nie używa w terminie, który mu władza naznacza, odpowiednio do okoliczności odstąpił ją za odpowiednim wynagrodzeniem innym, którzy ją pożytecznie użyć mogą;
- b) aby właściciele nieruchomości pozwolili za odpowiednim wynagrodzeniem założyć tego rodzaju służebność na swej własności, iżby przez ich grunt woda, do kogo innego należąca, z jednej do drugiej okolicy mogła być prowadzoną, i do tego stosowne budowle i zakłady mogły być tam postawione.

Od przyjęcia takiego służebnictwa mogą się właściciele gruntu uwolnić odstąpieniem potrzebnego gruntu do wybudowania wodociągu i innych budowli, za co im się odpowiednie należy wynagrodzenie.

Jeżeliby grunt w skutek założenia na nim wodociągu stracił dla właściciela odpowiedni celowi pożytek, natenczas ma dostać wynagrodzenie za cały kawałek gruntu (§. 15. ustawy państwowej).

§. 28.

Jeżeli się na podstawie powyższego paragrafu oddaje komu innemu do użytku wodę zrywającą właścicielowi, to przyjąć należy do pozwolenia wydanego przez Rząd według przepisu §. 18. także ten warunek, że z udzielonego pozwolenia, pod rygorem tegoż utracenia, użytek musi być zrobiony w odpowiednio oznaczonym przeciągu czasu.

Udzielone prawo używania gaśnie także wtedy, jeżeli uprawniony nie otrzyma oznaczonego wynagrodzenia.

§. 29.

Ustawa górnicza postanawia, o ile się rozciągają prawa przedsiębiorców górniczych na odpływającą wodę z szybów, i jakie im w ogóle przysługują wodne prawa.

§. 30.

Ustawa leśna i przepisy flisackie regulują używanie wody do splawiania drzewa, ustawa zaś o rybołówstwie używanie wody do łowienia ryb.

§. 31.

Przedsiębiorcy zakładów do nawodniania, jakoteż zakładów poruszanych wodą i przyrządów tamujących wodę, których zaprowadzenie z szczególną korzyścią dla gospodarstwa krajowego jest po-

łączone, mogą żądać, odpowiednio do postanowień §. 27. lit. b (§. 15. ustawy państwowej), ażeby im właściciel gruntu za odpowiednem wynagrodzeniem pozwolił na służebność na swoim gruncie, albo według upodobania odstąpił potrzebny im grunt do sprowadzania i odprowadzania wody, jakoteż do wystawienia potrzebnych tam, szluz i innych przyrządów.

Prawo to do przymusu nie rozciąga się jednak na budynki i należące do nich dziedzińce, tudzież ogrody, koło domu położone.

Gdyby grunt stracił odpowiednią celowi użyteczność dla właściciela w skutek powyższych budowli, natenczas może właściciel żądać zakupu całego gruntu.

§. 32.

Przy zakładaniu publicznych rowów i kanałów obowiązani są przedsiębiorcy, oprócz zobowiązań nałożonych im w skutek §. 491. o. u. c., wystawić i utrzymywać potrzebne do połączenia obydwu brzegów mosty i ławy, przy wysokich wodociągach i kanałach zaś także potrzebne przepusty, jakoteż zaprowadzić i utrzymywać środki w celu ochrony i bezpieczeństwa osób i mienia.

§. 33.

Właściciel gruntu, obciążonego służebnością na korzyść przedsiębiorstwa, ma prawo żądać wspólnego używania zakładu za odpowiednią, od ilości używanej wody zawisłą prestacyę do kosztów wystawienia i utrzymania, a to o tyle, o ile przez to cel zakładu nie będzie spaczony.

Jeżeli właściciel gruntu żąda wspólnego używania dopiero po rozpoczęciu albo ukończeniu budowli, to musi nadto przyjąć na siebie kosztą potrzebnych zmian w budowlu.

O wysokości prestacyi rozstrzyga kompetentna polityczna władza, jeżeli się strony nie zgodzą.

§. 34.

Podeczas pożaru albo przejściowego gwałtownego braku wody, wolno miejscowej władzy policyjnej, a względnie przełożonemu zagrożonej gminy albo obszaru dworskiego wydać co do czasowego użycia wody prywatnej lub publicznej rozkazy, odpowiadające publicznemu dobru, i natychmiast te rozkazy wykonać.

§. 35.

Gdzie panuje stały brak wody do picia, gotowania, mycia, pojenia i innych gospodarskich potrzeb, albo do gaszenia ognia, a zaopatrywanie się w nią przechodzi siły pojedynczych członków gminy, tam dostarczenie wody jest rzeczą gmin i osad, odpowiednio do postanowień ustawy gminnej.

§. 36.

Gminy i osady, nie mające wody pod dostatkiem, mają prawo żądać wywłaszczenia właścicieli prywatnej wody i właścicieli praw używania wody, o ile takowa zbywa po zaopatrzeniu uprawnionych tych samych celów (§. 16. ustawy państwowej) w miarę potrzeby, za wynagrodzeniem, mającem się obliczyć według §. 37. (§. 16. ustawy państwowej).

§. 37.

W razach §§. 27. i 36. (§§. 15. i 16. ustawy państwowej) objętych, jeżeli się same strony nie zgodzą, zbadać i oznaczyć należy ilość wynagrodzenia w drodze administracyjnej; gdy zaś i tym sposobem strony się nie zadowolnią, oznaczyć ją należy zapomocą sądowego postępowania, zastosowując do obydwóch stron interesowanych zasady wywłaszczenia (§. 17. ustawy państwowej).

§. 38.

Postanowienia §§. 27., 28., 31. i 37. (§. 17 ustawy państwowej) odnoszą się także do zakładów służących do zaopatrywania w wodę takich obszarów dworskich, gmin i osad, jakoteż odosobnionych domostw, które w skutek swego położenia nie mogą korzystać z podobnych zakładów, należących do obszarów dworskich, gmin i osad.

§. 39.

Uprawnieni do rybołówstwa nie mają prawa zabronić wykonania cudzych praw do używania wody, ale mogą tylko żądać odpowiedniego wynagrodzenia, które oznaczy władza administracyjna, albo sądowa, gdyby interesowany wyrokiem tamtej się nie zadowolnił (§. 19. ustawy państwowej).

Rozdział trzeci.

o sprowadzaniu wody i ochronie przeciw takowej.

§. 40.

Do zakładów osuszających lub sprowadzających wodę ma być analogicznie wszystko to zastosowane co o zakładach nawodniających w §§. 27., 28., 31. do 33. i 37 (§. 17. ustawy państwowej) było powiedziane.

§. 41.

Do stawiania wszystkich budowli wodnych w wodach publicznych, mających na celu uregulowanie wody lub ochronę przeciw takowej, a nie stawianych przez Państwo, potrzeba zezwolenia kompetentnej władzy politycznej.

Pozwolenie władz tylko potrzebne jest do takich budowli w wodach prywatnych, jeżeli one oddziaływiają na cudze prawa, albo na istotę, bieg lub wysokość wody w wodach publicznych.

§. 42.

Brzegi, groble, koryta i baseny, jakoteż zakłady na i w wodach płynących, należy w myśl §. 413. p. u. c. tak budować i utrzymywać, ażeby nie szkodziły cudzym prawom, i o ile możności przeszkadzały wylewom (§§. 16. i 20.).

§. 43.

Do utrzymywania i czyszczenia kanałów i sztucznych rynien, jakoteż do utrzymywania w dobrym stanie zakładów do używania wody w ogółności, obowiązani są właściciele zakładów, z zastrzeżeniem prawnych zobowiązań innych osób.

Jeżeli właściciel jest niewiadomy, to obowiązek powyższy spada na tych, co zakładów używają, a mianowicie w miarę korzyści, jeżeli nie ma innego sposobu rozdzielenia powinności.

§. 44.

Wystawienie i utrzymywanie w dobrym stanie przyrządów i budowli, następnie ochranianie brzegów, gruntów, domów, dróg, kolei żelaznych i innych zakładów w rzekach, strumieniach i potokach przed szkodliwymi wpływami wody, jakoteż usuwanie szkód, które woda już wyrządziła, należy przede wszystkim do właścicieli zagrożonych albo uszkodzonych nieruchomości i zakładów, jeżeli w tej mierze nie istnieją inne prawne zobowiązania.

Jeżeli w skutek zaniedbania tej ochrony niebezpieczeństwo grozi cudzej własności, natenczas muszą ociągający się w każdym razie przedsięwziąć wykonanie potrzebnych środków na koszt tych, od których niebezpieczeństwo ma być odwrócone, alboważ na to wykonanie pozwolić i samym się przyczyniać do tego w miarę §§. 65. i 66.

§. 45.

Ustawodawstwo krajowe postanawia w każdym szczególnym wypadku o tem, czy należy w razach, gdzie osady i pola wystawione są na powtarzające się wylewy, albo inne szkody wodne, ustanowić stowarzyszenie przeciw woli interesowanych, alboważ w inny sposób starać się o wykonanie takich budowli, przedewszystkiem zapomocą subwencyj i zaliczek z funduszków krajowych i gminnych.

§. 46.

Jeżeli w obrębie stowarzyszenia, w celu ochrony przeciw wodzie i uregulowania takowej, znajdują się opuszczone grunta, to stowarzyszenia powyższe mają obowiązek do robót chroniących i regulujących na tych gruntach, jak długo takowe nie mają właściciela.

§. 47.

Grunt uzyskany w skutek budowli do uregulowania wody, w obrębie takowych się znajdujący, należy do tych, co ponoszą koszt przedsiębiorstwa; musi być jednak na żądanie za zwrotem wartości sąsiadom odstąpiony, jeżeli go przedsiębiorstwo nie potrzebuje do lepszego zabezpieczenia i umocnienia brzegu.

§. 48.

Na budowle stawiane w celach publicznego dobra do zabezpieczenia i regulowania brzegów, do osuszania, tudzież na inne wodne budowle, muszą właściciele odstąpić za stosownem wynagrodzeniem potrzebne grunta i inne nieruchomości, tudzież budowle i zakłady, jakoteż muszą zezwolić na zaprowadzenie potrzebnych służebności.

Wodociągi i kanały mogą być bez zezwolenia właścicieli i uprawnionych do używania wody zmienione, jeżeli tego wymaga interes publiczny, i jeżeli się to może stać bez zaszkodzenia celowi tych zakładów wodnych. Koszta mają ponosić przedsiębiorcy tych zmian.

Właściciel może dostarczyć, za odpowiednem wynagrodzeniem, materiałów potrzebnych do przedsięwzięcia takich budowli wodnych, stawianych w celach publicznych, a znajdujących się na gruntach, które ochronione być mają.

§. 49.

Właściciele brzegów muszą za stosownem, według §. 87. obliczyć się mającem wynagrodzeniem o ile nie są do tego bezpłatnie obowiązani, pozwolić chodzić po brzegach i używać ich do wywozu i przywozu, tudzież do składania i obrabiania materiałów potrzebnych do stawiania i utrzymania robót, mających na celu ochronę od wody, jej uregulowanie, tudzież innych budowli wodnych.

Na wniosek właściciela brzegu może władza polityczna wyznaczyć stosowny termin przedsiębiorcy do ukończenia robót i wywieżenia materiału.

§. 50.

Jeżeli w celu zapobieżenia wielkiemu niebezpieczeństwu, mogącemu powstać w skutek przerwania brzegów lub grobli, albo w skutek wylewów, trzeba się rychłych chwycić środków zaradczych, to sąsiednie gminy i obszary dworskie są obowiązane, za stosownem wynagrodzeniem, dać potrzebną pomoc na żądanie władzy politycznej, albo gdy jej nie ma na miejscu niebezpieczeństwa, na żądanie przełożonego zagrożonej gminy, albo obszaru dworskiego.

Jeżeli za tego rodzaju pomoc gminy lub obszary dworskie żądają wynagrodzenia, to wymierzyć ma je władza polityczna podług wartości pieniężnej tej pomocy, i rozłożyć stosunkowo należące się wynagrodzenie na gminy, którym pomoc była niesiona.

§. 51.

Jeżeli się stawia budowle z funduszków państwowych albo krajowych w celu używania, prowadzenia wody, albowież w celu wstrzymania takowej, i jeżeli te budowle przynoszą znaczną korzyść właścicielom graniczących nieruchomości, albo sąsiednich zakładów wodnych, albowież odwracają od nich znaczne szkody, to można zmusić w drodze administracyjnej tych właścicieli do przyczynienia się do kosztów budowy, nawet gdyby zasady §. 365. p. u. c. o wyłączeniu nie dały się tutaj zastosować.

W drodze administracyjnej należy zbadać i orzec, czy budowla przyniosła powyższym osobom wielką korzyść, albo odwróciła wielkie szkody, tudzież oznaczyć cyfry odpowiedniej prestacji, a w razie gdyby się strony nie zgadzały, odesłać je należy na drogę prawa (§. 26. ustawy państwowej).

Rozdział czwarty.

● stowarzyszeniach wodnych.

§. 52.

Do wystawienia budowli wodnych, mających na celu ochronę gruntu albo uregulowanie biegu wody, nadto do zaprowadzenia zakładów osuszających i nawodniających, mogą się utworzyć wodne stowarzyszenia za wolnem porozumieniem się interesowanych, albo na podstawie uchwały większości interesowanych za rozporządzeniem kompetentnej władzy administracyjnej (§. 20. ustawy państwowej).

§. 53.

Jeżeli jest w drodze administracyjnej uznane, że budowa albo zakład, który większość interesowanych stawiać zamierza, niezaprzeczoną korzyść przyniesie, i że zakład ten bez rozszerzenia go na grunta mniejszości interesowanych odpowiednio celowi wykonać się nie da, to mniejszość może być zmuszoną przystąpić do stowarzyszenia, zawiązać się mającego w celu wykonania i używania zakładu.

Stosunek głosów oblicza się według obszaru uczestniczącego gruntu, a nie według głów.

Jednakowoż nie można zmusić do udziału właścicieli tych gruntów, których dotychczasowy sposób użycia był dla nich korzystniejszy, aniżli sposób zamierzony przez wystawienie wodnych zakładów, zmusić (§. 21. ustawy państw.) ich jednak można do pozwolenia na zaprowadzenie służebności, albo do odstąpienia gruntu w myśl §§. 27., 36. i 37. (§§. 15., 16. i 17. ustawy państwowej).

§. 54.

To zobowiązanie mniejszości wtedy jednak dopiero następuje, jeżeli z zaprowadzeniem stowarzyszenia do przedsiębiorstwa zakładów nawodniających zgadza się najmniej dwie trzecie, a z zaprowadzeniem stowarzyszenia do przedsiębiorstwa budowli w celach nawodnienia, ochrony i regulowania wód, więcej jak połowa interesowanych.

§. 55.

Większość głosów, potrzebna do zawiązania takich stowarzyszeń, oblicza się przy przedsiębiorstwach zakładów do osuszania i nawodniania podług wielkości udział biorących gruntów; przy budowlach zaś, do ochrony i regulacyi przeznaczonych, według wartości własności, którą się ma ochraniać.

Przy szacowaniu tej ostatniej trzeba także brać w rachunek podwyższenie jej wartości przez te budowle.

§. 56.

Każde wodne stowarzyszenie musi mieć statuta, zarząd i przewodniczącego, który zastępuje na zewnątrz.

Prawne istnienie wodnego stowarzyszenia wobec prywatnych stosunków zawisło od uznania go przez kompetentną władzę administracyjną.

Dokument potwierdzający, statuta, wykaz członków i podpis osób podpisujących za przewodniczącego muszą być wykazane w osobnej księdze (księga wodna), a każda zmiana winna tam być zapisana.

Księga ta ma być w urzędzie prowadzona, i każdemu wolno do niej wglądać (§. 22. ustawy państwowej).

§. 57.

Do zarządu stowarzyszenia i załatwienia jego spraw wybierają członkowie zpośród siebie wydział absolutną większością głosów, które według §. 55. obliczać należy.

§. 58.

Wydział wybiera z pośród siebie absolutną, podług głów obliczać się mającą większością głosów przewodniczącego, który ma zastępować stowarzyszenie na zewnątrz, donieść o niem władzy politycznej i wpisać je w księgę wodną §. 56. (§. 22. ustawy państwowej).

Jeżeli w tym razie i w razie §. 57. nie będzie większości głosów, natenczas rozstrzygnie wybór ściślejszy, los zaś przy równości głosów.

§. 59.

Władze polityczne rozstrzygają reklamacye, dotyczące się prawa wyborczego. Zbadanie zaś aktu wyborczego jest rzeczą wydziału stowarzyszenia, i przeciw jego orzeczeniu nie ma rekursu.

§. 60.

Stowarzyszenie ma w taki sam sposób (§. 57.) uregulować prawa i obowiązki swych członków, odnoszące się do przedsiębiorstw, w szczególności zaś miarę rozdzielania kosztów, jakoteż ustanowić statutami swą administrację, któreto statuta, równie jak wszelkie ich zmiany, muszą być podane do wiadomości politycznej władzy.

§. 61.

Kto nabywa grunt, należący do związku stowarzyszenia, staje się członkiem takowego, i jest obowiązany do prestacyj, wypływających z tego stosunku.

Obowiązek ten jest ciężarem gruntowym, ma pierwszeństwo przed innemi ciężarami rzeczowemi do wysokości trzechletnich zaległości zaraz po państwowych podatkach i publicznych opłatach, i gaśnie tylko po odpowiednim statucie wydzieleniu obciążonego gruntu z stowarzyszenia, albo po rozwiązaniu takowego (§. 23. ustawy państw.).

§. 62.

Stowarzyszenie obowiązane jest po zawiązaniu się przyjmować sąsiednie grunta, na żądanie właścicieli, za odpowiednią prestacją, do kosztów budowy i utrzymania zakładów, jeżeli:

- a) w ten sposób najodpowiedniej osiągnie się osuszenie lub nawodnienie tych gruntów, a względnie potrzebne budowle do ochrony i regulacji dla takowych, i
- b) jeżeli istniejący zakład albo wystawiona budowla wystarcza do zaspokojenia wspólnej potrzeby, bez szkody dotychczasowych przedsiębiorców.

Jeżeli przyjęcie sąsiedniego gruntu do związku stowarzyszenia może być tylko w skutek osobnych urządzeń i zmian zakładu albo budowli, to ten, kogo się przyjmuje, winien nadto zapłacić wszystkie koszty nowego urządzenia.

§. 63.

Wydzielenie pojedynczych gruntów ze związku jest możebne przeciw woli innych stowarzyszonych, jeżeli w odpowiednim terminie od ukończenia zakładu nie da się osiągnąć cel, do którego się dążyło.

Jeżeli członek z stowarzyszenia chce wystąpić, który później wstąpiwszy, dał powód do szczególnych urządzeń i zmian (§. 62.), które się po jego wystąpieniu okazują szkodliwymi do osiągnięcia wspólnego celu, to jest on obowiązany na żądanie stowarzyszenia, zakład przywrócić na swój koszt do dawnego stanu, albo zarządzić, co potrzeba, w celu usunięcia szkody.

Jeżeli występujący właściciel gruntu był przymusowym członkiem stowarzyszenia, to może żądać od niego zwrócenia danych prestacji i usunięcia zakładów wystawionych na jego gruncie, a stających się niepotrzebnymi w skutek jego wystąpienia, o czym rozstrzyga władza polityczna, w razie gdyby zgoda do skutku nie przysłała. Za to może większość obrachowana według §. 55. żądać w interesie całego zakładu wyłączenia pojedynczych gruntów, za wynagrodzeniem występujących członków, jeżeli takowe wyłącznie do osiągnięcia swych celów uzna za potrzebne.

§. 64.

Rozwiązanie stowarzyszenia może nastąpić większością głosów, skoro wypełni swe zobowiązania do osób trzecich (§. 24 ustawy państwowej).

Potrzebną do tego większość głosów oblicza się według postanowień §. 55.

§. 65.

Koszta stawiania i utrzymywania wspólnych zakładów do osuszania i nawodniania, mają być rozdzielone według miary oznaczonej statutem, albowiem miary dobrowolnie umówionej.

Jeżeli dobrowolna ugoda co do miary rozłożenia kosztów nie da się osiągnąć, to rozstrzyga o tem władza polityczna na podstawie zdania rzeczoznawców.

Przy tem rozstrzygnięciu ma służyć za podstawę powierzchnia gruntów zabranych pod zakład wodny, a jeżeli korzyści, z zakładu na grunta spływające, bardzo się od siebie różnią, służy za podstawę podział gruntów na klasy, odpowiednio do większej lub mniejszej prestacji.

§. 66.

Koszta wspólnych budowli wodnych do ochrony i regulowania ponoszą interesowani w stosunku korzyści, albo w miarę wielkości usuniętego niebezpieczeństwa, albowiem, jeżeli się podział na tych

podstawach nie da uskutecznić, według wartości nieruchomości i zakładów udział biorących, jeżeli osobne ustawy statutu lub ugody o innej miarze podziału nie stanowią. W razie gdyby się interesowani nie zgodzili, rozstrzyga o tem władza polityczna, na podstawie zdania rzeczoznawców.

§. 67.

Jeżeli się pomiędzy stowarzyszonymi znajdą gminy i osady, to zbieranie prestacyi, na nie wypadającej według §§. 65. i 66., jest sprawą gminną.

§. 68.

Zaległe prestacje do wspólnych zakładów osuszających i nawodniających, tudzież do budowy w celach ochrony i regulacyi, mogą być zebrane na ządanie stowarzyszenia w drodze politycznej egzekucyi.

Rozdział piąty.

O przekroczeniach i karach.

§. 69.

Wszystkie uszkodzenia zakładów wodnych, jeżeli nie należą do powszechnego prawa karnego, będą sądzone jako przekroczenia polowe, według przepisów wydanych w celach ochrony pól.

Przyczem mają osoby, przeznaczone do pilnowania wód i zakładów do używania, sprowadzania i wstrzymywania wody, ten sam zakres działania, który prawo przepisuje dla polowych, pod warunkami i ostrożnościami, w prawie tem zastrzeżonemi.

§. 70.

Przekroczenia ustaw, regulujących prawo wodne, jakoteż wydanych rozporządzeń do przeprowadzenia takowego, przedewszystkiem zaś zakładanie budowli wodnych do ochrony i pożytku, jakoteż używanie wody bez potrzebnego pozwolenia władzy, przestawienie albo samowolna zmiana miar do znaczenia wysokości wody, jakoteż szkodliwe zdrowiu zanieczyszczania wody, o ile te wykroczenia nie należą do powszechnego prawa karnego, podlegają karze pieniężnej od 5 złr. do 150 złr., albo karze aresztu od jednego dnia do jednego miesiąca, którą władza polityczna wymierzy.

§. 71.

Jeżeli z przyczyny ubóstwa winnego kara pieniężna ściągnięta być nie może, należy ją zamienić na areszt, przyczem pięć złr. liczy się za jeden dzień aresztu.

§. 72.

We wszystkich razach, w których prawo to wskutek jakiejś czynności albo zaniechania przekroczonem zostało, musi winny, pominiawszy zapłacenie kary i wynagrodzenie szkody, na koszt własny usunąć zmianę samowolnie zaprowadzoną, albo dokonać zaniechanych robót, jeżeli zagrożony albo poszkodowany tego wymaga, a dla dobra publicznego to jest z korzyścią.

Władza ma rzecz rozstrzygnąć jak najrychlej, i wyrok przeprowadzić w razie potrzeby w drodze politycznej egzekucyi.

§. 73.

Kary pieniężne, nakładane w wykonaniu tej ustawy, wpływają do funduszu kultury krajowej.

§. 74.

Dochodzenie i karanie przekroczeń tej ustawy ulega przedawnieniu, jeżeli się wykraczającego nie pociągnie do śledztwa, odnośnie do czynności w §. 59. wymienionych, w trzech miesiącach, odnośnie zaś do przekroczeń przewidzianych w §. 70., w przeciągu sześciu miesięcy, od dnia popełnienia wykroczenia.

Przedawnienie nie rozciąga się na zobowiązania, które na przekraczającego wkłada §. 72., jakoteż na jego obowiązek do zwrotu szkody.

Rozdział szósty.

o władzach i ich postępowaniu.

§. 75.

Wszystkie sprawy, odnoszące się według tej ustawy do używania, prowadzenia i wstrzymania wody, należą do zakresu działania władz politycznych.

§. 76.

W myśl tej ustawy kompetentna jest władza polityczna tego powiatu, w którym się zakład znajduje, albo w którym ma być wystawiony.

Pozwolenie na zakłady i przewozy w miejscach wód płynących, używanych do żeglugi okrętów i spławiania galarów, należy do politycznej władzy krajowej.

Jeżeli gmina, mająca powierzona sobie polityczną administrację, sama występuje jako przedsiębiorca zakładu wodnego, to bez różnicy wody ma sprawę prowadzić bezpośrednio wyższa władza i rozstrzygać o przydatności zakładu.

Jeżeli zakłady rozciągają się na kilka okręgów administracyjnych kraju, albo na kilka krajów, to sprawę prowadzi i rozstrzyga władza, w której okręgu znajduje się główna część zakładu, w porozumieniu, a w razie potrzeby za współudziałem innej w tem udział biorącej władzy, albo jeżeli władze te z sobą się nie zgodzą, sprawę przedłożyć należy przełożonej wyższej władzy.

§. 77.

Jeżeli w celu wystawienia zakładów wodnych potrzebne są roboty przygotowawcze na cudzych gruntach, a właściciel tychże nie chce na nie zezwolić, to przedsiębiorca ma wyrobić sobie do tego pozwolenie u władzy politycznej, która może wyznaczyć stosowny termin do przedsięwzięcia robót, i uczynić pozwolenie zależnem od poprzedniego zabezpieczenia możebnego wynagrodzenia szkody.

§. 78.

Podania o udzielenie praw używania wody i o pozwolenie na zakłady do używania, prowadzenia i wstrzymania wody mają być oddane, według §. 76., kompetentnej politycznej władzy, a o ile jeden lub drugi cel przedsiębiorstw nie okazuje się zbyteczny w skutek tegoż natury, albo w skutek rozpo-

rzządzenia władzy, gdzie prośba była podana, w jakim razie muszą te podania wykazywać, oprócz wyjaśniających przez rzeczoznawców wykazanych planów i rysunków:

- a) cel i zakres zakładu albo przedsiębiorstwa z podaniem wody, w której ma być zakład albo przedsiębiorstwo wykonane, jakoteż z podaniem potrzebnej ilości wody;
- b) sposób wykonania na podstawie zrobionego planu;
- c) wykazanie spodziewanych korzyści i niekorzyści, których się w razie zaniechania spodziewać można;
- d) wyszczególnienie wszystkich uprawnionych do wody i innych interesowanych osób, których prawa będą naruszone, z potrzebnymi objaśnieniami;
- e) wyszczególnienie gruntów i budowli wodnych, które muszą być odstąpione albo obciążone służebnościami, wraz z właścicielami takowych.

Nadto przy przedsiębiorstwach wykonanych,

- f) nazwiska osób, mających przystąpić do takiego przedsiębiorstwa, i to przy zakładach do osuszania lub nawodniania z podaniem wielkości uczestniczących gruntów; przy budowlach w celach ochrony i regulacji zaś z podaniem wartości własności chronić się mającej;
- g) preliminarz kosztów na wystawienie i utrzymanie zakładu, zrobiony przez rzeczoznawcę, wreszcie
- h) wyliczenie środków do pokrycia potrzebnych.

§. 79.

Jeżeli się nie okaże już z treści podania i jego alegatów w sposób niewątpliwy niedopuszczalność przedsiębiorstwa ze względów publicznych, w którymto razie podanie bez dalszego się wdawania w sprawę zwrócić należy, to władza polityczna ma w razie potrzeby nawet na miejscu zbadać przez rzeczoznawców zamierzone przedsiębiorstwo, i przy tem następujące rozjaśnić pytania:

- a) czy i w jaki odpowiedny sposób jest przedsiębiorstwo wykonalne?
- b) jakich złąd korzyści lub niekorzyści oczekiwać należy?
- c) czy potrzebna ilość wody jest rozporządzalna, bez ograniczenia istniejących już praw używania wody, i czy może być w tym celu użyta bez zaszkodzenia publicznym interesom?
- d) czy zamierzony zakład wodny, jeżeli jest przeznaczony na przedsiębiorstwo przemysłowe, nie spowodowałby nieprzewidywanych przeszkód do używania wody w rolnictwie, i czyby ta sprzeczność interesów nie dała się znieść przez wyznaczenie innego miejsca na tej wodzie dla przemysłowego przedsiębiorstwa?
- e) czy do tego jest potrzebne odstąpienie albo obciążenie cudzej własności, i czy do przedsiębiorstwa muszą być wciągnięte cudze grunta, nadto o ile za nie wynagrodzenie dawać należy?

§. 80.

Jeżeli się okażą wątpliwości, czy cel zamierzony w ogóle, albo przynajmniej we wskazany sposób może być osiągnięty, to należy udzielić tych wątpliwości przedsiębiorcom do objaśnienia.

§. 81.

Jeżeli takie wątpliwości albo publiczne interesa nie sprzeciwiają się podaniu, albo jeżeli pro-
szący mimo podniesionych wątpliwości trwają przy swym planie, to ma nastąpić dalsze postępowanie,
a mianowicie postępowanie przez edykta, lub też postępowanie sumaryczne.

§. 82.

Przy postępowaniu edyktalnym ma władza ogłosić w dotyczących albo sąsiednych gminach i
obszarach dworskich; jakoteż przez trzechkrotne umieszczenie ogłoszenia w dziennikach krajowych,
do tego przeznaczonych, krótki opis przedsiębiorstwa, z odniesieniem się do planu, który może być
przejrzany; przyczem ma być wyznaczony termin od czterech do sześciu tygodni do przeprowa-
dzenia komisjonalnej pertraktacji, przy której podnieść należy niepodniesione pierwszej zarzuty,
gdyż w przeciwnym razie uważałby musiano interesowanych jako zgadzających się z zamierzonym
przedsięwzięciem i z potrzebnem do tego odstąpieniem albo obciążeniem własności gruntowej, i
wyrok byłby wydany bez względu na późniejsze zarzuty.

Ogłoszenie powyższe ma być osobno doręczone podającemu i interesowanym, o których urząd
ma wiadomość, jakoteż mającym zastawy na własności i dawniejszym uprawnionym do służebności
na gruntach, które mają być odstąpione albo obciążone służebnościami, zaniechanie jednak tego
uwiadomienia nie ma wpływać na przerwanie dalszego postępowania.

§. 83.

Jeżeli starający się o pozwolenie nie wymaga edyktalnego postępowania, a władza nie ma przy-
czyny. ze względu na małą wagę przedsiębiorstwa, nakazywać to postępowanie, to nastaje sumary-
czne postępowanie, przy którym ma być zaniechane publiczne ogłoszenie w dziennikach krajowych,
i ma tylko nastąpić ogłoszenie zapomocą zwięzle napisanego plakatu w odnośnych gminach, jakoteż
zawezwanie przedsiębiorcy, równie jak innych znanych współników na komisjonalną rozprawę, ma-
jącą się zebrać najdalej za cztery tygodnie, pod rygorem następstw, z zastosowania §. 82. wypłynąć
mogących.

W tym razie pozostaje tym współnikom, którzy nie zostali zacytowani do komisjonalnej roz-
prawy, albo którym cytacja przynajmniej ośm dni przed dniem rozprawy, nie wliczając tego ostatniego
dnia, wręczoną nie została, i którzy zatem do rozprawy się nie stawili, droga prawa dla możebnych
zarzutów, wypływających z prawa prywatnego nawet wtedy, jeżeli zarzuty te przy rozprawie nie zo-
stały wniesione.

§. 84.

Przy komisjonalnej rozprawie działać przedewszystkiem należy w tym kierunku, aby podnie-
sione pretensje w dobrej drodze zostały usunięte, i aby pomiędzy interesowanymi zgoda mogła być
osięgnięta.

Jeżeli porozumienie nie przyjdzie do skutku, to zbadać należy dokładnie zarzuty przeciw przed-
sięwzięciu, sposób jego wykonania, udział każdego z przedsiębiorców, jakoteż zamierzone wywła-
szczenia albo służebności.

Jeżeli dalsze dochodzenia, co do powstających punktów spornych, potrzebnymi się okażą, to
muszą być przedsięwzięte bezzwłocznie, w razie potrzeby z przywołaniem rzeczoznawców.

Wszystkie dochodzenia z stronami w tych sprawach mają się zwyczajnie ustnie odbywać, z dopuszczeniem prawniczych i fachowych pomocników, i z przyzwaniem według potrzeby z urzędu rzeczoznawców.

W sprawach mniej ważnych może władza polityczna wydelegować dotyczących przełożonych gmin do przedsiębrania pojedynczych czynności urzędowych.

Z całego dochodzenia ma być spisany protokół, który zawierać powinien rezultat osiągniętego porozumienia, albo gdy takowe nie przyszło do skutku, rezultaty ustnego wyluszczenia sprawy z wyjaśnieniami stron sprzeciwiających się i z ich dowodami, wreszcie z możebnemi zarzutami wnoszących podanie.

§. 85.

Jezeli przedsiębiorstwa do używania wody połączone są z przemysłowemi zakładami, to trzeba o ile możności przedsiębrać czynności urzędowe, tą ustawą przepisane, równocześnie z czynnościami przepisanemi ustawą przemysłową.

§. 86.

Po ukończeniu potrzebnych badań i rozpraw ma władza polityczna wydać wyrok motywowany o dopuszczalności, zakresie, jakości i warunkach przedsiębiorstwa, jakoteż o potrzebie i miarze służebności albo ustępowania gruntów, lub też, jeżeli to jej zakres przechodzi (§. 76.), przedłożyć ją władzom wyższym do rozstrzygnięcia.

Przy udzielaniu pozwolenia oznaczyć należy w każdym razie termin, w którym zakład ma być ukończony pod rygorem utraty nadanego prawa. Termin ten może być przedłużony z przyczyn godnych uwzględnienia.

§. 87.

W razie jeżeli nastąpi warunek wskazany w §. 37. (§. 17. ustawy państwowej) musi wyrok władzy politycznej zawierać postanowienie co do jakości i wielkości wynagrodzenia, które w razie braku zezwolenia od istniejących wierz cieli tabularnych ma być złożone w urzędzie tabularnym.

Jezeli się interesowani tem nie zadowolnią, to oznaczyć należy kwotę wynagrodzenia zapomocą sądowego zdania, powołując obydwie strony.

Wykonaniu służebności jednak albo wywłaszczeniu nie można przeszkadzać, skoro tylko orzeczenie władzy politycznej ma moc prawa, tymczasowo zaś zbadana kwota wynagrodzenia albo odkupna sądownie jest złożona, albowiem zapewnionem jest roczne wynagrodzenie.

§. 88.

Jezeli przeciw przedsiębiorstwu, przeciw któremu z publicznych względów nie mieć nie można, został podniesiony zarzut, polegający na prywatnym prawnym tytule, o którym rozstrzygać według tej ustawy władza polityczna nie jest powołana, to winna ona się starać zarzut ten w dobrej drodze załagodzić. Jezeli się to nie uda, to władza polityczna ma li tylko wydać orzeczenie, że przedsiębiorstwo ze względów publicznych jest dopuszczalne.

Do podnoszenia prywatno-prawnych zarzutów pozostaje otwarta droga prawa.

§. 89.

Jeżeli co do celu, zakresu albo sposobu wykonania wspólnego przedsiębiorstwa do osuszania, lub nawodniania gruntów, alboważ do sprowadzania wody i regulowania, nie przyszło do porozumienia pomiędzy interesowanymi, to każdy z pojedynczych udział biorących, jakoteż każda gmina lub obszar dworski, w obrębie którego przedsiębiorstwo ma być wykonanem, może podawać do kompetentnej władzy politycznej o rozstrzygnięcie, czy i co do których nieruchomości mają obowiązek przystąpić ci, co przeciw temu głosują.

Podanie to musi być opatrzone planem wykonanym przez rzeczoznawców, tudzież kosztorysem przedsiębiorstwa, i musi odpowiadać innym wymaganiom §. 78.

Koszta, które podający musieli ponieść z przyczyny podania i dochodzenia musi im na żądanie zwrócić stowarzyszenie, o ile to władza polityczna uzna za potrzebne.

§. 90.

Władza ma oznaczyć, które nieruchomości i w jakiej objętości mają być uważane za przystępujące do stowarzyszenia (§. 53.), nadto zbadać plan i kosztorys w miarę §. 79., i jeżeli uzna, że plan nie stoi w sprzeczności z powszechnym interesem, pozwolić w nim zmiany, za potrzebne albo korzystne uznane, powołując do tego wszystkich interesowanych, i oznaczyć zakres przedsiębiorstwa po zupełnem wyjaśnieniu wszystkich dotyczących stosunków.

§. 91.

Po oznaczeniu wspólnego przedsiębiorstwa należy zbadać stosunek za i przeciw niemu odebranych głosów, przyczem ci, co się zapelnili, albo nie wyraźnie oświadczyli, mają być doliczeni do tych co przeciw przedsiębiorstwu głosują, albo mają być nieuwzględnieni, jeżeli przystąpienie ich do stowarzyszenia uznane za niepotrzebne.

§. 92.

Jeżeli za wspólnem przedsiębiorstwem nie ma potrzebnej większości głosów, albo jeżeli się okaże, że pomimo prawem przepisanej większości głosów nie ma wymagań §. 53. (§. 21. ustawy państwowej), a tym sposobem przymus przeciw mniejszości nie jest usprawiedliwiony, to dalsze postępowanie ma ustać, a orzeczenie władzy ma się ograniczyć do motywowanego wyroku, ze strony nie chcące brać udziału w przedsiębiorstwie, do tego zmuszone być nie mogą.

Jeżeli się jednak wobec istniejącej prawnej większości głosów za przedsiębiorstwem użycie przymusu przeciw mniejszości okaże ugruntowanym w prawie, to władza ma pertraktację dalej prowadzić podług §§. 81., 82., 83. i 84., i orzec w wyroku, zapasć mającym, zarazem o powinności przystąpienia do stowarzyszenia.

§. 93.

Jeżeli żądania przedsiębiorców się sprzeciwiają, to w następujący sposób udział w używaniu wody uregulować należy (pozostawiając w swej mocy §§. 340. i 341. p. u. c.):

- a) jeżeli nowe przedsiębiorstwa wchodzą w kolizję z zakładami już istniejącymi, to przede wszystkim należy zapewnić prawu odpowiednie żądania ze względu na zakłady już istniejące, i dopiero potem według możności zaspokoić nowe żądania;
- b) jeżeli nowe przedsiębiorstwa w ogóle, albo istniejące przedsiębiorstwa wejdą z sobą w kolizję z przyczyny nadwyżki wody, to pierwszeństwo należy się temu przedsiębiorstwu, które ma większe znaczenie dla gospodarstwa krajowego.

Jeżeli co do tego jest wątpliwość, to rozdzielać należy istniejącą wodę, ze względu na słusność, przede wszystkim przez oznaczenie pewnej pory do użytku wody, albo innych warunków regulujących jej używanie w sposób odpowiedny celowi, tak aby każde żądanie o ile możliwości było zaspokojone przy odpowiednim i ekonomicznym urządzeniu zakładów.

Jeżeli wszyscy starający się nie mogą być obdzieleni, to uważać należy przede wszystkim na te żądania, które mają to za sobą, że zdają się najprędzej osiągnąć cel zamierzony i najmniej są uciążliwe dla osób trzecich.

Zasady te mają być analogicznie zastosowane także w tych razach, gdzie z przyczyny braku wody już istniejące pretensje do używania wody nie mogą być w zupełności zaspokojone; przyczem zresztą przede wszystkim chronić należy istniejących umów i osobnych praw nabytych, o czem w razie nieporozumienia zwykły sędzia ma rozstrzygać.

§. 94.

Rekurs od orzeczeń politycznej władzy powiatowej idzie do politycznej władzy krajowej, rekurs od orzeczeń tej ostatniej do Ministerjum rolnictwa; jeżeli jednak rekurs wymierzony jest przeciw orzeczeniu kary, do Ministerjum spraw wewnętrznych.

Każdy rekurs ma być wniesiony na piśmie albo ustnie w przeciągu 14 dni od jego ogłoszenia u tej władzy politycznej, która sprawę w pierwszej instancji prowadziła.

§. 95.

Rekurs wniesiony w stosownym czasie ma skutek odraczający. W razach jednak grożącego niebezpieczeństwa może władza polityczna, bez względu na założony rekurs, pozwolić na przedsięwzięcie koniecznie potrzebnych robót, w celu usunięcia niebezpieczeństwa.

§. 96.

Wykonanie wszystkich zakładów, potrzebujących pozwolenia stosownie do niniejszej ustawy, ma być nadzorowane przez władze polityczne.

Władze te mają się przekonać po ukończeniu zakładów, czy się takowe zgadzają z danem pozwoleniem; przy budowlach wodą poruszanych, albo wodę podnoszących, przede wszystkim zaś o stosownem i odpowiednem osadzeniu miary, do oznaczenia stanu wody przeznaczonej, i zarządzić usunięcie spostrzeżonych błędów i odmian od planu.

§. 97.

Bezpośredni nadzór nad wszystkimi zakładami do używania, prowadzenia, i wstrzymywania wody mają władze policyjne miejscowe, które mogą w razach naglących bezzwłocznie zarządzić to, co leży w interesie publicznego bezpieczeństwa; gdzie jednak nie ma naglącego niebezpieczeństwa, mają się udać przedtem po instrukcję do kompetentnej władzy politycznej.

Jeżeli obowiązani nie uczynią zadość w terminie naznaczonym poleceniu miejscowej władzy policyjnej, to władza ta jest upoważnioną przeprowadzić potrzebne roboty na koszt ociągających się.

§. 98.

Koszta komisyjnych badań i pertraktacyj w sprawach, strony obchodzących, ponosi ta strona, która prosiła o zarządzenie badania, albowież sprowadziła je własną winą, a przede wszystkim nieuprętnowanemi zarzutami.

Władza polityczna ma orzec, w jaki sposób koszta te mają być rozłożone pomiędzy strony we wspólnym ich interesie, i o ile zasądzony obowiązany jest do zwrotu kosztów postępowania swemu przeciwnikowi.

Koszta badania, z przyczyny przekroczenia ustawy, płacą uznani za winnych.

§. 99.

Każda władza polityczna powinna prowadzić księgę wodną wraz z mapami wodnemi, na których mają być uwidocznione wszystkie w powiecie już istniejące, i na podstawie tej ustawy nowonabyte prawa do używania wody, jakoteż wszystkie daty co do wysokości miar wodnych, co do zachodzących zmian w tym względzie, na podstawie wydanych orzeczeń.

Co do zapisywania stowarzyszeń wodnych, musi się nadto uważać na postanowienia §. 56. (§. 22. ustawy państwowej).

Każdemu wolno przeglądać księgę wodną i powołane tam urzędowe pertraktacye, jakoteż i mapy wodne, tudzież za złożeniem przepisanej kwoty zażądać odpisu takowych.

§. 100.

Urządzenie i prowadzenie ksiąg i map wodnych będzie uregulowane w drodze rozporządzeń.

